

Serrat de l'Àliga (jaciment)

Gaià

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Al turó del Serrat de l'Àliga, al sector sud-oest del terme de Gaià
Emplaçament	Des de Galera camí en direcció nord-est uns 2 km, i corriol direcció sud-oest uns 300 m
Alçada:	527

Coordenades:

Latitud:	41.91903
Longitud:	1.90388
UTM Est (X):	409106
UTM Nord (Y):	4641367

Classificació

Número de fitxa	08090 - 130
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Prehistòric Edats dels Metalls Medieval
Segle	XVIIaC-XV
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Estat de conservació desconegut, però probablement força arrasat
Protecció	Inexistent
Número inventari	CC AA 1500
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Difícil
Ús actual:	Simbòlic
Titularitat	Privada
Titular:	08089A003001110000YY
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dl., 09/07/2018 - 02:00

Descripció

Jaciment arqueològic situat al cim del serrat amb aquest nom, un lloc erm i abrupte però molt dominant, que és un dels cims més alts del terme municipal de Gaià i té excel·lents vistes en totes direccions. Sobre aquest jaciment s'ha produït una confusió, bàsicament motivada per la primera denominació que es va donar a un altre jaciment proper i que donava peu a equívoc. En l'apartat d'observacions donem els detalls per aclarir aquesta confusió. El Serrat de l'Àliga és un jaciment de tipologia incerta, tal vegada un punt de vigilància o de defensa corresponent a època alt-medieval que podria tenir una fase prèvia en la prehistòria recent. L'equip dirigit per l'arqueòleg Ramon MARTÍ (2002) va realitzar una prospecció que va identificar fragments de ceràmica en el vessant sud-est del turó. Concretament, es va recollir una petita mostra de sis fragments de ceràmica de pasta grollera i coccio òxido-reductora de cronologia medieval o de la prehistòria recent així com cinc fragments de coccio reductora alt-medieval. En aquesta campanya no es va identificar cap fragment de ceràmica ibèrica ni romana. Ramon Martí posa de relleu les característiques abruptes i defensives de l'indret però, paradoxalment, no fa referència als fonaments d'una torre quadrada que es poden veure precisament al cim del turó. Es tracta d'unes restes que pràcticament no tenen alçària respecte al nivell del sòl, però que queden perfectament marcades i delimitades en tot el seu perímetre. Es troben exactament al punt més alt (on actualment hi ha una bandera) i mesuren 5,50 per 4,90 m. El mur del costat de llevant, que és el que s'ha mantingut més ferm, té una gruixària considerable, de 1,50 m. Per les característiques del lloc i per tot el que hem dit, la impressió és que es tracta de les restes d'una torre de defensa.

D'altra banda, Josep M. Badia ha identificat documentalment dues torres de defensa medievals i una possible tercera que complementaven la defensa del castell de Gaià dins del seu terme. Són les de Turrionarda (al mas Sant Jordi), Torreciny (prop del mas Menalvens) i, tal vegada, la del Castellot (prop del mas amb aquest nom). Curiosament, totes es troben en el flanc est del terme del castell, mentre que el Serrat de l'Àliga es troba al vessant oest. En definitiva, però, el fet que al serrat de l'Àliga no hi consti documentalment cap torre medieval planteja diferents interrogants. Les restes descrites podrien correspondre, malgrat tot, a una torre de defensa alt-medieval, tal com suggereixen les restes ceràmiques trobades a l'entorn. També podria tractar-se d'una construcció posterior, desconeguda, semblant a una torre. Creiem que difícilment es tractaria d'una fortificació anterior, per exemple ibèrica. Tanmateix, sense una excavació i un estudi més aprofundits no es pot determinar amb més precisió la tipologia d'aquest jaciment.

Observacions:

Sobre el jaciment del Serrat de l'Àliga i el del Clot de l'Oli hi ha una confusió important en les fitxes de la Carta Arqueològica de la Generalitat. L'origen es deu a que el principal investigador en temes arqueològics en aquesta zona, Josep M. Badia, va donar primerament el nom de Serrat de l'Àliga a un jaciment ibero-romà que es trobava a una certa distància del serrat. Per desfer possibles equívocs després li va canviar el nom pel de Clot de l'Oli. En la primera fitxa de la Carta Arqueològica de la Generalitat (del 1989) els responsables van entrar en contacte amb Badia i la descripció i la foto del jaciment són correctes. Entremig, hi va haver l'estudi de Ramon MARTÍ (2002) en el qual el nom de Serrat de l'Àliga va donar peu a pensar que el jaciment estaria situat al cim d'aquest turó. Per això l'equip de Ramon Martí apuntava la possibilitat que hi hagués hagut una confusió amb el material arqueològic descrit per Badia i que aquest podria correspondre a algun altre jaciment proper. En la revisió de la Carta Arqueològica de la Generalitat de l'any 2010 es recull aquesta confusió: la coordenades del jaciment són les del Clot de l'Oli, però la fotografia és la del Serrat de l'Àliga, i la descripció del jaciment també es refereix al Serrat de l'Àliga. En el present treball intentem desfer aquesta confusió i, per tant, diferenciem els dos jaciments, que no tenen res a veure: el del Clot de l'Oli és un jaciment ibero-romà a la plana, el del Serrat de l'Àliga és situat al cim d'aquest turó i és on va centrar la seva recerca d'equip de Ramon Martí.

Història

L'any 2002 es va realitzar una campanya de prospecció en diversos municipis del Bages dins el projecte "Prospeccions als Monistrols del Bages", amb l'objectiu d'aclarir l'origen del topònim Monistrol i verificar si es tractaven inicialment de punt de vigilància d'època islàmica. El director fou Ramon Martí, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ja hem dit que en aquest estudi es va confondre aquest jaciment amb un altre localitzat per Josep M. Badia, per la qual cosa moltes de les consideracions que s'hi fan constar no són pertinents. Les conclusions d'aquesta campanya serien que les restes entorn del Serrat de l'Àliga podrien tenir una cronologia alt medieval o datable a la prehistòria recent.

Bibliografia

BADIA, Josep M (2016). "Història", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 51.
BADIA I MASGRAU, J. M. (1984). "Dades històriques i arqueològiques entorn de Navàs". XXVI Assemblea Intercomarcal d'estudiosos (1981). Manresa: Centre d'Estudis del Bages, Vol. I. p.118-121.
MARTÍ, Ramon (2002). Prospeccions als Monistrols del Bages; Memòria inèdita del projecte (consultable a l'Arxiu del Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya, núm.Reg. 5028).

